

Dikten som tröstar Sverige

Berättelse

Mitten av 1930-talet var en orolig tid i Karin Boyes liv. Mycket hade förändrats för henne på kort tid, och hon bar på både längtan och ångest. Trots det, eller kanske just därför, skrev hon under de här åren några av sina starkaste dikter. En av dem skulle bli den mest älskade dikten i hela landet.

Karin hämtade ofta sina bilder ur naturen. Om våren betraktade hon hur knopparna på träden svällde tills de till sist brast. En knopp är hård, sluten och skyddad, men en dag måste den öppna sig för att kunna bli ett blad eller en blomma. Karin föreställde sig att det måste kännas både skrämmande och smärtsamt för knoppen att brista. Sedan vände hon blicken mot människan. Också vi måste växa, släppa det gamla och våga oss ut i det okända, även om det gör ont. Att klamra sig fast vid det trygga kan i längden vara ännu värre, eftersom man då aldrig får utvecklas.

Ur dessa tankar växte dikten "Ja visst gör det ont" fram. Den inleds med raden "Ja visst gör det ont när knoppar brister." Dikten handlar inte enbart om träd och årstider. Den använder knoppen och våren som en bild för själva livet: för modet att förändras, att lämna en trygg hamn och låta något nytt få plats, trots att det väcker rädsla.

År 1935 publicerades dikten i diktsamlingen "För trädets skull" på Bonniers förlag. Hela samlingen kretsar kring träd och växande, och kritiker kallade den mörkare och mer modern än Karins tidigare böcker. Just denna dikt blev dock den som läsarna tog till sina hjärtan, eftersom den satte ord på en erfarenhet som alla människor delar.

Med åren har "Ja visst gör det ont" blivit ett slags trösteord för svenskar. Den läses på begravingar och vid skolavslutningar, vid bröllop och i svåra stunder. Många kan första raden utantill, även om de aldrig har läst hela dikten. Karin Boye gick bort 1941, men orden om knoppen som brister lever vidare och hjälper fortfarande människor att stå ut när livet känns tungt.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
ångest	en stark känsla av oro och rädsla
betrakta	titta noga på något
en knopp	en liten hård del på ett träd som blir ett blad eller en blomma
svälla	bli större och rundare
brista	gå sönder och öppna sig
sluten	stängd, inte öppen
föreställa sig	tänka sig, måla upp i fantasin
smärtsam	som gör ont

ORD	FÖRKLARING
klamra sig fast	hålla hårt i något och inte vilja släppa
en diktsamling	en bok med många dikter
en kritiker	en person som bedömer böcker, film eller konst
en erfarenhet	något man har varit med om

Läsförståelsefrågor

1. Hur var Karins liv i mitten av 1930-talet?
 1. Lugnt och utan problem
 2. Oroligt och fyllt av längtan och ångest
 3. Fullt av resor i Europa
2. Varför måste en knapp brista, enligt texten?
 1. För att kunna bli ett blad eller en blomma
 2. För att den är sjuk
 3. För att fåglarna äter på den
3. Vad använder Karin knoppen och våren som en bild för?
 1. Vädret i Sverige
 2. Själva livet och modet att förändras
 3. Sin barndom i Göteborg
4. Varför kan det enligt texten vara värre att stanna i det trygga?
 1. För att det kostar pengar
 2. För att man då aldrig får utvecklas
 3. För att andra blir avundsjuka
5. Stämmer påståendena? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Dikten kom ut i samlingen "För trädets skull" år 1935.
 2. Kritikerna tyckte att samlingen var ljusare än Karins tidigare böcker.
 3. Dikten läses i dag både på begravingar och vid skolavslutningar.
6. Vad menas med att dikten har blivit "ett slags trösteord för svenskar"?
 1. Att den används för att lugna och stötta människor i svåra stunder
 2. Att den bara läses i kyrkor
 3. Att den är skriven på ett gammalt språk
7. Varför tror du att dikten passar i så olika situationer, både glada och sorgliga? (öppen fråga)
8. Texten säger att många kan första raden utantill "även om de aldrig har läst hela dikten". Vad säger det om dikten? (inferens)

Facit

1. Oroligt och fyllt av längtan och ångest
1. För att kunna bli ett blad eller en blomma
1. Själva livet och modet att förändras
1. För att man då aldrig får utvecklas
1. ja b) nej (kritiker kallade samlingen mörkare och mer modern, inte ljusare) c) ja
1. Att den används för att lugna och stötta människor i svåra stunder
- Exempel på svar: Dikten handlar om förändring, och både glada och sorgliga händelser är stora förändringar i livet. Därför passar den i många olika situationer.
- Exempel på svar: Det visar att dikten har blivit en mycket känd och viktig del av kulturen. Orden har spridit sig långt utanför själva boken.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten skildrar tillkomsten av Karin Boyes mest kända dikt och kompletterar de Kallocaïn-fokuserade liv-texterna med en närbild av hennes lyrik. Berättelsen står i preteritum (bar, skrev, betraktade, publicerades) – bra för att öva dåtid och bisatser med eftersom/trots att. Tema: mod, förändring och att våga växa. Fråga 8 tränar inferens om hur en text blir en del av kulturen. Notera att dikten skrevs sex år före Boyes död; texten centrerar medvetet ett livsögonblick, inte hennes bortgång.

Diskussionsfrågor

- Dikten säger att förändring gör ont men ändå är nödvändig. Håller du med? Ge ett exempel.
- Att lämna det trygga för något nytt kan vara skrämmande. Har du själv tagit ett sådant steg, till exempel att flytta eller börja om i ett nytt land?
- Varför tror du att vissa dikter eller sånger blir så viktiga att människor kan dem utantill?
- **Skriv (4 meningar):** Skriv om en förändring i ditt liv som var svår men som ändå förde med sig något gott.

Källor och faktagranskning

- Karin Boye, Svenskt kvinnobiografiskt lexikon (skbl.se): <https://skbl.se/sv/artikel/KarinBoye>
- Karin Boye, Nationalencyklopedin (ne.se): <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/karin-boye>
- Karin Boye, svenska Wikipedia: https://sv.wikipedia.org/wiki/Karin_Boye
- Karin Boye, engelska Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Karin_Boye
- Karin Boye – en banbrytande poet, Populär Historia (populärhistoria.se)

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Karin Boye föddes 26 oktober 1900 i Göteborg och avled 24 april 1941 nära Alingsås (hon hittades död efter att ha tagit en överdos sömnmedel; det räknas allmänt som självmord). Hon debuterade med diktsamlingen "Moln" (1922), var med och grundade tidskriften Spektrum (1931) och skrev framtidsromanen "Kallocaïn" (1940). Hennes mest kända dikt är "Ja visst gör det ont". Osäkerhet: det exakta dödsdatumet anges i olika källor som 23 eller 24 april 1941 (hon försvann 23 april och hittades död något dygn senare); 24 april är den vanligaste uppgiften. Bilden är public domain i både Sverige och USA enligt Wikimedia Commons.

